

Het tekeninstituut Bik en Vaandrager.

Een korte geschiedenis.

Een kleine onderwijsinstelling met een grote naam, zowel letterlijk als figuurlijk, was gevestigd in de Galileïstraat 2A in Den Haag en werd in opzet gerund door het echtpaar Maria Helena Bik en Jan Vaandrager, die beiden docent tekenen waren.

Maria Helena Bik was op 18 oktober 1882 geboren in Pontianak op Borneo in het voormalig Nederlands Indië. Jan Vaandrager was geboren op 11 oktober 1882 in Kethel en Spaland in de omgeving van Delft. Ze hebben elkaar ontmoet in Nederlands Indië en zijn daar op 11 augustus 1909 in Batavia getrouwd en vervolgens direct naar Nederland verhuisd.

Einde 1909 beginnen ze in de Haagse Galileïstraat hun tekeninstituut op de begane grond van hun woning en zijn hiermee actief geweest tot ongeveer 1922.

Hun specialiteit was tekenen en het opleiden tot de onderwijsakte A en B. Daarnaast was er nog een zogenaamde “vrije” afdeling. “Onder leiding van de bekwame docenten werd er even naarstig gewerkt als opgewekt geflirt” getuige de verklaring van een leerling (Huub Gerretsen) uit 1919.

Een broedplaats voor talent.

Docenten, leerlingen en buurtkinderen.

Van links naar rechts: Jan Vaandrager, Raden Katamsi, Willem Schrofer, Henri Pieck, Anton Pieck, Nettie Heyligers en Helena Bik. Foto gemaakt door Jan Giesen.

Pas later blijkt hoe belangrijk dit tekeninstituut is geweest tijdens haar ruim 12 jarig bestaan, als broedplaats voor het tekentalent van haar leerlingen.

Veel van hun leerlingen zijn erin geslaagd om op basis van hun tekenles bij dit instituut later een voor die tijd redelijke boterham te verdienen.

Het is moeilijk te schatten hoeveel leerlingen in totaal gebruik hebben gemaakt van deze opleiding. Een lijst, opgesteld uit de latere cv's van kunstenaars bevat ruim 30

namen, maar dit zijn uitsluitend de leerlingen, die als kunstenaar succesvol zijn geweest en waarvan de naam Bik en Vaandrager in de cv's genoemd is. Ook is bekend, dat de groepjes van zowel dag- als avondstudenten klein waren en uit ongeveer drie tot zes leerlingen bestonden. Men had dus bijna privé onderricht en dat verklaart waarschijnlijk ook de goede kwaliteit en naam van hun opleiding. (Zie de lijst van bekende leerlingen in bijlage 1)

Jan Giesen heeft van circa 1913 tot 1918 onderwijs bij hen gevolgd. Eerst de akte MOa en daarna de akte MOb. Tijdens zijn studie voor de akte MOa heeft hij Henri Pieck leren kennen en later bij de akte MOb Johan D. Scherft, de later in Den Haag bekend geworden grafische drukker met wie Jan Giesen zijn hele leven bevriend is gebleven.

De gebroeders Anton en Henri Pieck waren in 1906 van Den Helder naar Den Haag verhuisd en kwamen via de "tekenacademie" terecht bij Bik en Vaandrager waar ze allebei hun akten haalden. In 1914 werden de beide broers opgeroepen voor de militaire dienst en bleven daar tot het einde van de oorlog in 1918. Ze waren de meeste tijd van hun actieve dienst gelegerd in Amersfoort. Jan Giesen ontstapte aan de dienstplicht, omdat hij 5 jaar jonger was dan de broertjes Pieck. Vanaf 1918 waren zowel Jan Giesen als Henri en Anton deeltijd docent bij Bik & Vaandrager. Henri en Anton gaan beiden omstreeks 1920 op vrijersvoeten met als gevolg dat Anton in 1922 naar Heemstede verhuisd en Henri naar Amsterdam. Maar voor het zover was hebben Henri en Jan in 1921 samen nog gesolliciteerd op een onderwijzersbaan in Vlissingen.

In zijn latere leven heeft Jan Giesen nog regelmatig contact met (mede)leerlingen, die hij bij Bik en

Vaandrager heeft leren kennen. Maar met geen van die personen heeft hij een innige vriendschap gehad. Jan was een vrij gesloten iemand en heel erg op zichzelf ingesteld, maakte niet gauw ruzie maar liet ook nooit iets van zijn eigen innerlijk zien. Hij was een trots mens en geloofde in zijn eigen werk en werkte hard om datgene te doen, waarvan hij dacht dat het belangrijk was.

Als we het werk beschouwen van de vele succesvolle leerlingen van dit instituut, herkennen we bij de verschillende leerlingen eenzelfde stijl van realistisch tekenen. Zuivere weergave met veel detail en verhalend. In het werk van de gebroeders Pieck van latere jaren is dit duidelijk aanwezig gebleven. In het werk van Jan Giesen is dit verhalende slechts sporadisch terug te vinden; hij is na zijn opleiding duidelijk een andere richting uitgegaan, waarbij hij meer op zoek was naar dynamiek, beweging en expressie met hoge abstractie in vorm en kleur, getuige zijn houtsneden vanaf ongeveer 1922.

Maria Helena Bik is overleden in Gorsel op 13 februari 1967, zij was toen 84 jaar oud en Jan Vaandrager op 26 juni 1956 in Den Haag op 73 jarige leeftijd.

